

Зміст	
ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ВИЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ	4
1.1 Поняття та функції соціального захисту населення.....	4
1.2 Загальні видатки на соціальний захист та їх структура.....	8
1.3 Державні соціальні стандарти і гарантії.....	10
1.4 Роль соціальних підприємств у забезпеченні соціального захисту населення	14
РОЗДІЛ 2. СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В КОНТЕКСТІ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ	20
2.1 Аналіз динаміки середніх місячних пенсій за період 2016 – 2023 роки.....	20
2.2 Аналіз динаміки співвідношення середнього розміру призначених місячних пенсій та середньомісячної заробітної плати та прожиткового мінімуму	28
2.3 Статистичний аналіз внутрішньо переміщених осіб.....	32
РОЗДІЛ 3. СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ РЕГІОНАЛЬНОГО АСПЕКТУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ	40
3.1 Аналіз динаміки пенсій та кількості людей похилого віку у розрізі регіонів	40
3.2 Порівняльний аналіз пенсійних виплат Донецької та Одеської областей.....	51
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	63
ДОДАТКИ	67

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних соціально-економічних умовах вивчення соціального захисту населення є важливою частиною стратегічного управління суспільством. Забезпечення гідного життя кожного громадянина та відповідності рівня життя між різними верствами населення є головним завданням держави. Зважаючи на мінливість соціально-економічного середовища, важливо постійно аналізувати та оцінювати ефективність та результативність діючих програм та заходів соціальної сфери. Саме тому тема цієї кваліфікаційної роботи є актуальною.

У світлі цього надзвичайно важливо мати статистичні дані, які є точними та повними щодо різних компонентів систем соціального захисту. Такі дані можуть допомогти в розробці науково обґрунтованої політики, відстежувати прогрес у досягненні цілей сталого розвитку та підтримувати зростання та соціальну справедливість.

Огляд публікацій за тематикою дослідження. Дослідженням теми соціального захисту займалися як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Серед них можна виділити таких: О.В. Марценюк, І.Ф. Гнибіденко, Н.Б. Болотіна, О.С. Власюк, Я.В. Крамаренко, М.К. Орлатий, І.Д. Чиркіна, Дж. Остин, Г. Стефенсон, Г. Діз та інші.

Мета дослідження. Проведення статистичного аналізу системи соціального захисту населення з метою виявлення основних тенденцій, проблемних питань та перспектив подальшого розвитку.

Завданнями, для досягнення поставленої мети дослідження є:

1. визначити теоретичні та методологічні основи соціального захисту;
2. зібрати та систематизувати існуючу статистичну інформацію про соціальний захист населення України;
3. оцінити ефективність соціальних виплат;
4. спрогнозувати пенсійні виплати та кількість людей похилого віку;

5. виявити основні проблеми у функціонуванні системи соціального захисту;
6. проаналізувати регіональні розбіжності у виплаті пенсій;
7. обґрунтувати відмінність пенсійних виплат в різних регіонах.

Об'єктом дослідження є соціальний захист населення України, який включає систему соціальних виплат, пільг, соціальної допомоги та інших форм підтримки, наданих державою та іншими учасниками соціальної сфери.

Предметом дослідження є статистичне дослідження загальних видатків соціальної сфери, аналіз пенсійних виплат в цілому по країні та у розрізі регіонів, структура внутрішньо переміщених осіб.

Методи дослідження: діалектичний метод наукового пізнання, порівняльний й логічний аналіз і синтез, спостереження, класифікація, графічний аналіз, системний підхід, Excel.

Інформаційна база дослідження: статистичні дані Державної служби статистики України, Міністерство соціальної політики України, Міністерство фінансів України, наукові дослідження, аналітичні звіти, матеріали періодичних видань, наукові статі, навчальні посібники.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох головних розділів, висновку, списку використаної літератури та додатків.

Результати дослідження теми соціального захисту допоможуть зрозуміти проблеми та тенденції у цій сфері, що може бути основою для розробки нових соціальних політик з метою поліпшення стану соціального захисту населення. Крім того, вони можуть використовуватись для виправлення недоліків у наявних програмах та розробки нових, більш ефективних ініціатив. Розуміння проблемних питань та потреб населення дозволить визначити пріоритети в розробці програм зайнятості, наданні соціальної допомоги та створенні соціальних послуг.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження соціального захисту населення України було розглянуто систему соціального захисту в цілому. Формулювання проблеми полягало у необхідності проведення статистичного аналізу цієї системи з метою виявлення основних тенденцій, проблемних питань та перспектив подальшого розвитку.

Результати дослідження свідчать про комплексність та значущість проблеми соціального захисту населення в Україні. Протягом розглянутого періоду видатки на соціальний захист постійно збільшувалися, досягнувши у 2021 році максимуму в 789530,3 млн. грн. Це свідчить про постійне зростання потреби у фінансуванні соціальних програм. Найбільше зростання видатків у відсотковому вираженні спостерігалося у 2014-2015 роках (16%). Однак у наступні роки темпи зростання сповільнювалися, і у 2021 році зростання склало лише 4%. Найбільші зміни у витратах на соціальний захист відбулися у 2015-2016 (понад 25%) та 2017-2018 (понад 18%) роках. Це може вказувати на впровадження нових соціальних програм або зміну бюджетних пріоритетів. Зростання кількості соціальних підприємств на 82% за останні шість років вказує на активну реакцію на соціально-економічну кризу, що може бути наслідком адаптації до нових економічних умов та потреб. Загалом, динаміка видатків на соціальний захист демонструє стабільне зростання, що вказує на постійне збільшення уваги до соціальних питань та необхідність підтримки населення в умовах змінної соціально-економічної ситуації.

Середній розмір пенсій збільшився з 1700 грн у 2016 році до 4623 грн у 2023 році, що є значним зростанням. Хоча середній розмір пенсій щорічно зростав на 417,6 грн (або на 15,4%), темпи цього зростання були нестабільними. За аналізований період середньорічний розмір місячних пенсій становив 2982,4 грн.. За умови збереження лінійної тенденції середній розмір місячних пенсій у 2024 році складе 4846,9 грн, а у 2025 році - 5261,3 грн. З урахуванням інфляції середній розмір пенсій зменшився на 8,5%, що вказує на погіршення фінансового

стану пенсіонерів. Проте розмір пенсій до прожиткового мінімуму на одну особу з урахуванням інфляції збільшився на 41%, що на 37% менше за звичайне зростання (78,6%).

Найбільшу кількість зареєстрованих ВПО приймають Дніпропетровська (387653 осіб), Харківська (358857 осіб) та Київська (326988 осіб) області. У 2023 році 2,5 мільйони зареєстрованих ВПО (майже 52% від загальної кількості) отримали допомогу на проживання в розмірі 2000 грн на дорослого та 3000 грн на дитину та особу з інвалідністю. У 2022 році ця кількість складала лише 39,2%. З урахуванням прожиткового мінімуму та середньої заробітної плати, виплата для ВПО в розмірі 2000 грн не забезпечує гідних умов життя для громадян України. Допомога для ВПО зросла, але її розмір залишається недостатнім для забезпечення гідних умов життя. Враховуючи значний вплив інфляції та економічну нестабільність, необхідні подальші реформи для покращення фінансового стану пенсіонерів та ВПО.

Підсумовуючи вище сказане, виявлено такі тенденції як: загальні видатки держави на соціальний захист поступово збільшуються, проте їхні темпи зростання зменшуються; у зв'язку зі зростанням соціальної нерівності відбувається збільшення кількості соціальних підприємств; спостерігається збільшення середнього розміру місячних пенсій, хоча їх темпи приросту є нестабільними; через початок повномасштабної війни відбувся значний приріст внутрішньо переміщених осіб, що створило додаткове навантаження на систему соціального захисту.

На основі отриманих результатів можемо сформулювати рекомендації щодо розвитку системи соціального захисту населення в Україні. Потребується перегляд та оптимізація існуючих програм соціального захисту з метою підвищення їхньої ефективності та доступності для всіх верств населення. Важливо розробити програми та заходи, спрямовані на підтримку вразливих груп населення та сприяння їхній соціальній інтеграції. Запровадження системи

постійного моніторингу та контролю за реалізацією соціальних програм забезпечить їхню ефективність та вчасність реагування на можливі проблеми.

Державі потрібно активно сприяти забезпеченню внутрішньо переміщених осіб житлом та доступом до основних соціальних послуг, таких як медичне обслуговування та освіта. Державні та місцеві органи влади повинні розглядати можливості надання фінансової допомоги внутрішньо переміщеним особам для забезпечення їхніх базових потреб та інтеграції у нове оточення. Створення програм та ініціатив, спрямованих на підтримку внутрішньо переміщених осіб у пошуках роботи та професійному розвитку, допоможе їм стабілізувати своє фінансове становище та адаптуватися до нових умов. Важливо забезпечити доступ до психологічної підтримки для внутрішньо переміщених осіб, оскільки вони можуть зазнавати стресу та травматичних наслідків від військових подій.

Держава повинна забезпечити підвищення рівня пенсій, щоб забезпечити гідний рівень життя пенсіонерів та забезпечити їхні базові потреби. Розроблення та підтримка пенсійних фондів, які дозволять громадянам забезпечити собі додатковий дохід у пенсійний вік. Стимулювання інвестиційних програм та фондів, спрямованих на забезпечення пенсійних виплат, сприятиме стабільності та розвитку пенсійної системи. Важливо проводити інформаційну роботу серед населення щодо пенсійних прав та можливостей, а також стимулювати особисте фінансове планування та підготовку до пенсії.

В цілому, подальший розвиток системи соціального захисту населення в Україні вимагає комплексного підходу та впровадження систематичних заходів з метою підвищення якості життя громадян та забезпечення соціальної справедливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 14.03.2024).
2. Реформування соціальної політики в Україні: проблеми та перспективи : навч.-наук. вид. / авт. кол. : В. А. Скуратівський, В. П. Трощинський, П. К. Ситник та ін. ; за заг. ред. В. А. Скуратівського, В. П. Трощинського. К.; Львів : НАДУ, 2012. 368 с.
3. Міністерство Фінансів України. Міністерство Фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/> (дата звернення: 14.03.2024).
4. Соціальний захист населення України. Статистичний збірник. К. : Державна служба статистики України, 2023. С.12.
5. Міністерство соціальної політики України. Головна. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/> (дата звернення: 04.04.2024).
6. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України від 05.10.2000 р. № 2017-III : станом на 4 трав. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text> (дата звернення: 04.04.2024).
7. □ustin J. E., Stevenson H. Wei-Skillern. Social and commercial entrepreneurship: The same, different or both? // Entrepreneurship Theory and Practice. 2006. Vol. 30(1), P. 1–22.
8. Bornstein D., Davis S. Social Entrepreneurship: What Everyone Needs to Know? – Oxford University Press. Kindle Edition, 2010. P. 1.
9. Голуб'як Н. Р. Соціальне підприємництво як механізм вирішення соціально-політичних проблем. S.P.□.C.E. 2017. № 2. С.16-20.
10. Соціальне підприємництво в Україні. Економіко-правовий аналіз. 2020. URL: <https://euneighbourseast.eu/> (дата звернення: 04.04.2024).

11. Офіційний сайт “Рукомисли” URL: <https://city-adm.lviv.ua/portal/catalog/pidprijemstva/sotsialni-pidprijemstva>. (дата звернення: 04.04.2024).
12. Смаль В., Кокоть В. Що слід знати про соціальне підприємництво. URL: <http://pleddg.org.ua/> (дата звернення: 04.04.2024).
13. Офіційний сайт “Solar Sister” URL: <https://solarsister.org/> (дата звернення: 04.04.2024).
14. Офіційний сайт “The Ocean Cleanup” URL: <https://theoceancleanup.com/> (дата звернення: 04.04.2024)
15. Про пенсійне забезпечення : Закон України від 05.11.1991 р. № 1788-ХІІ : станом на 14 серп. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12#Text> (дата звернення: 16.04.2024).
16. Соціальний захист населення України. Статистичний збірник. К. : Державна служба статистики України, 2023. С. 21. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 04.04.2024)
17. Соціальний захист населення України. Статистичний збірник. К. : Державна служба статистики України, 2021. С. 21. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 04.04.2024)
18. Соціальний захист населення України. Статистичний збірник. К. : Державна служба статистики України, 2020. С. 21. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 04.04.2024)
19. Соціальний захист населення України. Статистичний збірник. К. : Державна служба статистики України, 2019. С. 21. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 04.04.2024)
20. Підгорний А. З., Милашко О. Г. Статистика туризму: Навчальний посібник. Одеса : ОНЕУ, ротاپронт, 2014. 204 с.
21. Населення України. Статистичний збірник. К. : Державна служба статистики України, 2022. С. 46. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 04.04.2024)

22. Соціальний захист населення України. Статистичний збірник. К. : Державна служба статистики України, 2023. С. 14. [URL:http://www.ukrstat.gov.ua/](http://www.ukrstat.gov.ua/) (дата звернення: 04.04.2024)
23. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII : станом на 30 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 15.04.2024).
24. Home | Displacement Tracking Matrix. *Home | Displacement Tracking Matrix*. URL: <https://dtm.iom.int/> (дата звернення: 12.04.2024).
25. Деякі питання соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих категорій осіб : Постанова Каб. Міністрів України від 26.01.2024 р. № 94. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94-2024-п/ed20240328#Text> (дата звернення: 06.05.2024).
26. Соціальний захист населення України. Статистичний збірник. К. : Державна служба статистики України, 2023. С. 53. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 06.05.2024).
27. Соціальний захист населення України. Статистичний збірник. К. : Державна служба статистики України, 2023. С. 22. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 06.05.2024).
28. Соціальний захист населення України. Статистичний збірник. К. : Державна служба статистики України, 2023. С. 50. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 06.05.2024).
29. Підгорний А.З., Самоєнкова О.В., Ольвінська Ю.О., Вітковська К.В. Соціально-демографічна статистика: Підручник // За заг. ред. канд. екон. наук, професора А.З. Підгорного. – Одеса : ФОП Гуляєва В.М., 2016. – 424 с.
30. Головна сторінка - Пенсійний фонд України. Пенсійний фонд України. URL: <https://www.pfu.gov.ua/> (дата звернення: 29.04.2024).
31. Соціальна статистика. Навчальний посібник для студентів 4 курсу денної форми навчання спеціальності “Прикладна статистика” (Укл. О.В. Самоєнкова, Ю.О. Ольвінська. – Одеса: ОДЕУ, ротاپронт, 2009 р. - 102 с.)

32. Ольвінська Ю.О., Кузьменко Ю. М. Аналіз стану та розвитку системи соціального захисту населення в умовах воєнного часу. *Актуальні аспекти сучасної статистичної науки і практики*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції пам'яті проф. А.З. Підгорного, м.Одеса, 7 червня 2024 р. Одеса, 2024, с.58-60.

33. Кузьменко Ю. М. Аналіз системи соціального захисту населення: соціальні програми та їх вплив на життя громадян під час війни [Текст] / М. Ю. Кузьменко, Ю. О. Ольвінська // *Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень* : збірник наукових студентських праць. Випуск 10. Частина I. Одеса, ОНЕУ. 2024. С. 64 – 70.